

Brasilia

Annika Markovic

Delges: enligt adresslista i telemeddelande

Brasilien i gränlandet mellan u-land och i-land

Det alla besökande svenska delegationer till Brasilien får höra av oss på ambassaden är att Brasilien inte längre är ett u-land utan ett i-land med många u-landsproblem. De flesta brukar bli positivt förvånade över hur väl utvecklat stora delar av landet trots allt är. Visserligen besöker delegationerna mest de södra landsdelarna. Och kring megastäderna Sao Paulo och Rio de Janeiro är det lätt att visa upp fina motorvägar, effektiva industrianläggningar, mekaniserade sockerrörspantage och välutvecklade energidistributionssystem. Men Brasilien är ju mycket mer än dessa fyra-fem södra delstater. Och det är framförallt i norra och nordöstra Brasilien som de stora utvecklingsproblemen är synliga även om slumområdena/favelorna i Sao Paulo och Rio de Janeiro också talar sitt tydliga språk.

Brasilien har fram tills slutet på förra året klarat sig relativt väl genom den globala finanskrisen. Sedan flera år hade den brasilianska regeringen prioriterat stabila makroekonomiska grundförutsättningar för att garantera tillväxt och investorernas förtroende. Det är också framförallt genom indirekt påverkan som finanskrisen tagit sig in i landet och effekterna har kommit senare än i många andra delar av världen nu när den globala efterfrågan sjunkit på bredd. Handelsbalansen visade i januari för första gången på underskott sedan 2001. Det resulterade i ett hastigt (förhastat) beslut om importlicenser för att kontrollera (och minska) importen som upphävdes två dagar senare efter massiv kritik (se vår rapport 2009-02-09).

Den brasilianska valutan, realen, har drabbats genom den globala koncentrationsvågen till US dollar och sjunkit kraftigt under hösten och vintern. En del större brasilianska företag hade dessutom

2009-02-11

spekulerat i valutan och har drabbats hårdare än andra av den allt svagare realen. Banksektorn är fortfarande relativt stabil, framförallt beroende på liten exponering mot utlandet. Det är framförallt kreditåtstramningen som givit negativa effekter och de största företagen har drabbats värst – för de har haft störst upplåningsbehov. Styrräntan ligger samtidigt på skyhöga 12.75 procent och Brasilien har trots sänkningen med en procentenhet i januari fortfarande världens högsta realränta (inflationsspöket och minnet av åren med hyperinflation påverkar starkt räntepolitiken) och världens största spread. En hel del företag varslar, bl.a. några svenska. Och statistiken börjar nu ge tydliga besked om nedgångar i de flesta sektorer (olje- och gasindustrin är kanske det stora undantaget) framförallt p.g.a. sjunkande efterfrågan (bl.a. exporten förväntas minska med 20 procent i år). Sammanfattningsvis är de flesta bedömare överens om att Brasilien nu sakta men säkert går in i en ordentlig recession som kommer senare här än i många andra länder – och därmed kanske kan vinna i tillväxt och kortare nedgång när den globala ekonomins nedgång förhoppningsvis vänder mot slutet av året. Även om vi ännu inte sett några tecken på det.

Brasilien har varit ett av de länder som kritiserat den globala responsen mot finanskrisen. Man ser dess utveckling; början i subprimelånen i USA och den snabba spridningen till finanssektorn i Europa med kreditåtstramning, valutaflykt, minskad konsumtion och produktionsåtstramningar som resultat av ett alltför starkt beroende av enskilda aktörer i framförallt USA och de europeiska länderna, spekulation och girighet. Brasilien eftersträvar nu en omvandling av denna beroendesituation och kräver mer representativa internationella organ. Det gäller inte bara FN:s säkerhetsråd, i vilket Brasilien ser sig själv som självklar permanent medlem, utan kanske ännu mer representationen och makten över Världsbankens, IMF:s och andra internationella ekonomiska organisationers verksamhet. Man vill inte längre inbjudas till G8-möten på marginalen utan spela en mycket större roll i det globala ekonomiska samarbetet. Det kommer att präglade den brasilianska regeringens förberedelser inför G-20 mötet i London och listan över europeiska och andra regeringsrepresentanter som förväntas på besök till Brasilia för konsultationer innan London-mötet blir längre och längre.

2009-02-11

I fokus för den inrikespolitiska debatten står framförallt hur den finansiella krisen och ekonomiska nedgången kommer att påverka presidentvalet 2010. President Luiz Inácio Lula da Silva (Lula), skoputsaren som genom en facklig karriär och fokus på sociala och ekonomiska utjämningsprogram blev vald till president på fjärde försöket 2002, har idag ett stöd som till och med är större än när han valdes. I den senaste opinionsundersökningen gav över 80 procent honom godkänt och med det är han den i särklass mest populära presidenten i Brasiliens historia. Lula får dock inte ställa upp i nästa val eftersom två mandatperioder i rad är max enligt konstitutionen. Vissa parlamentariker talar visserligen om att förändra konstitutionen så att en tredje mandatperiod för Lula vore möjlig men han själv säger sig inte vara intresserad av det – utan vill kanske hellre komma tillbaka 2014 för ytterligare åtta år.

Lulas popularitet har dock varit svår att överföra på andra kandidater från samma politiska parti – arbetarpartiet PT. Det visade höstens lokalval då Lula-stödda PT-kandidater inte nödvändigtvis gjorde bättre ifrån sig än andra. Lulas kandidat till efterträdare på presidentposten – ministern Dilma Rousseff, chef för motsvarande vår statsrådsberedning, Casa Civil – har inte heller särskilt goda opinionssiffror (i senaste opinionsundersökningen ca 15%). Hennes popularitet sägs snarare vara avhängigt det statliga investeringsprogrammet PAC:s olika projekt runt om i landet och när dessa investeringar minskar, p.g.a. minskade skatteintäkter, ger det henne en ogynnsam position inför valet. En del kritiker hävdade att påfyllnaden av PAC-investeringspåsen härom veckan snarare gjordes för att förbättra Rousseffs chanser i valet än för att stimulera ekonomin i en krissituation. Överlägset störst stöd idag har Sao Paulos guvernör José Serra som kommer ifrån oppositionspartiet PSDB, det socialdemokratiska ”mittenpartiet” i kongressen. Men mycket vatten kommer att rinna under broarna innan valet äger rum i oktober nästa år.

Utvecklingsproblemen och ojämlikheten kvarstår som Brasiliens kanske största utmaning på sikt – och investeringarna genom det statliga programmet PAC (programmet för accelererad tillväxt) måste fortsätta för att kunna bidra till en positiv samhällsutveckling. Idag växer arbetslösheten och det är framförallt kvinnor och afrobrasilianare som drabbas. President Lula har utlovat fortsatta

2009-02-11

satsningar på PAC-investeringar på framförallt hälso-, utbildnings- och det sociala området. Men med minskade skatteintäkter kommer de sammantagna PAC-investeringarna att behöva reduceras eller skjutas på framtiden. Det kan då bli andra områden som drabbas, fysisk infrastruktur och kanske försvarsområdet. Den målsättning som regeringen har att öka det privata näringslivets involvering i större infrastrukturprojekt, som att renovera och driva hamnar, bygga ut järnvägstransporterna och uppgradera vägnätet, drabbas också av finanskrisen. Den illegala skövlingen av regnskogen fortsätter. Hur den påverkas av finanskrisen är oklart – minskar behovet av skövling p.g.a. bristande efterfrågan på kött, soja och timmer eller ökar den snarare p.g.a. att andra alternativa inkomstkällor/arbeten för de ca 23 miljoner människor som bor i Amazonas försvinner. Korruptionen är också ett allvarligt kvarvarande problem som begränsar landets utvecklingsmöjligheter och som behöver få ökad politisk prioritet. De svåra reformerna lyser med sin frånvaro; skattereform, pensionsreform. Och det faktum att Brasilien snart går in i ett valår kommer inte att underlätta för beslutsfattarna att anta och genomföra sådana svåra men viktiga förändringar.

En kort tour de table bland ett antal svenska företagsledare förra veckan visade fortfarande på en diversifierad bild av marknadsläget i Brasilien. Vissa industrier har fortsatt rätt normal orderingång tack var bl.a. skattelättnader som regeringen genomfört, andra har sett en nedgång till bara 30 procent av normala ordervolymer. Sammanfattningsvis var dock alla överens om att ingen ekonomisk uppgång kan förväntas under det närmaste året i Brasilien men att tron på landets ekonomiska tillväxt och potential på längre sikt fortfarande är stark. Det är en bedömning som ambassaden delar.

Avslutningsvis några snabba fakta om Brasilien: Brasilien är världens femte största land. Det är ett land av stora kontraster; etniskt blandat, mycket stor ojämlikhet i inkomstfördelningen, geografiskt sträcker sig landet genom alla temperaturzoner. De 26 delstaterna är mer som 26 olika länder än delar av samma land. Brasilien är en kontinent i sig själv. Det är ett land mycket rikt på naturresurser och biologisk mångfald. Ett land med en på sikt fortsatt växande inhemsk produktionsindustri, ökande export och med en stor och ökande närvaro av svenskt näringsliv. Över 200 svenska företag finns etablerade i Brasilien. En BNP-tillväxt på ca 5 procent. I år

2009-02-11

prognostiseras runt 2 procent eller lägre beroende på nedgången i globala efterfrågan. Inflationen kring 6 %. Regeringskoalitionen baserad på 11 partier. Tvåkammarparlament (81 senatorer, 513 deputados) Nästa val oktober 2010.

MARKOVIC